

QORAQALPOG‘ISTONDA IJTIMOIIY UY-JOY QURILISHI: MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YECHIMLARI

Sultanova Malika Umarbekovna

O‘zbekiston respublikasi bank-moliya akademiyasi

70411202- Loyiha boshqaruvi (Project Management) mutaxassisligi
magistranti

Annotatsiya. *Mazkur maqolada Qoraqalpog‘iston Respublikasida ijtimoiy himoyaga muhtoj aholini uy-joy bilan ta‘minlash borasida olib borilayotgan amaldagi loyihalarda yuzaga kelayotgan asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo‘llari tahlil qilinadi. Ma‘muriy kechikishlar, qurilish sifatining pastligi, noto‘g‘ri taqsimot, moliyalashtirishdagi nomutanosibliklar asosiy muammolar sifatida ko‘rsatilib, xalqaro tajriba va ilg‘or amaliyotlar asosida ularni hal qilish bo‘yicha takliflar beriladi. Bunda “bir darcha” tizimi, mahalliy quruvchilarni rag‘batlantirish, ehtiyojga asoslangan baholash tizimi, mustaqil monitoring, energiya samarador uy-joy dizaynlari kabi yechimlar muhim o‘rin tutadi. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik va fuqarolik jamiyati ishtiroki asosida barqaror, shaffof va maqsadli uy-joy siyosatini amalga oshirish zarurligi ta‘kidlanadi. Maqola iqtisodchi, siyosatchi va hududiy rejalashtiruvchilar uchun amaliy ahamiyatga ega.*

Kalit so‘zlar: *Qoraqalpog‘iston, ijtimoiy uy-joy, uy-joy siyosati, qurilish sifati, ma‘muriy kechikishlar, noto‘g‘ri taqsimot, energiya tejamkorlik, davlat-xususiy sheriklik, fuqarolik jamiyati*

Kirish

Qoraqalpog‘istonda uy-joy qurish bo‘yicha joriy tashabbuslar amalga oshirishda ko‘plab muammolarga duch kelmoqda. Mahalliy misollar va umumiy O‘zbekiston tajribasiga tayanadigan bo‘lsak, asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

Ma‘muriy kechikishlar va murakkablik. Byurokratik to‘siqlar odatiy holdir. Jumladan, yosh oilalar uchun yuzlab uy-joylar qurish rejalashtirilgan bo‘lsa-da, ularning oz qismi o‘z vaqtida topshirilmoqda.. Kechikishlar ko‘p qatlamli tasdiqlash (markaziy va mintaqaviy), yer sotib olishning sekinligi va tender jarayonlaridan kelib chiqadi. Natijada, byudjetga kiritilgan ko‘plab uylar "boshlanmagan" yoki tugallanmagan bo‘lib qolmoqda (jadval, oldingi bo‘lim). Qoraqalpog‘istonda kechikishlar mintaqaning uzoqligi bilan kuchayishi mumkin; materiallarni tashish yoki ruxsatnomalarni olish kirish mumkin bo‘lgan viloyatlarga qaraganda sekinroq. 2020 yilgi farmon shuni ko‘rsatdiki, rejalashtirilgan 2116 ta uyning 556 tasi hech

qachon mamlakatda qurilmagan¹², bu mintaqaga xos loyihalar ham xuddi shunday tugallanmaganligini ko'rsatadi.

Asosiy qism

Yangi uylar qurilgan joyda, ko'pincha sifat muammolari paydo bo'ladi. O'zbekistonda olib borilgan tekshiruvlar ba'zi qishloq uy-joy loyihalarida (yoriqlar, yomon izolyatsiya) ishlab chiqarishning sifatsizligini hujjatlashtirgan. Qoraqalpog'istonning ekstremal iqlim sharoitida issiqlik izolatsiyasining sifatsizligi ayniqsa muammoli. Biroq, aniq ma'lumotlar kam. Jahon bankining Markaziy Osiyodagi uy-joy qurilishi bo'yicha umumiy hisobotida ta'kidlanishicha, *"cheklangan texnik imkoniyatlar va zaif monitoring"* ijtimoiy uy-joy loyihalarida qurilish kamchiliklariga olib keladi¹³. Agar tender jarayonlari raqobatbardosh bo'lmasa, bir nechta yirik pudratchilarga ishonish ham sifatni buzishi mumkin. Qoraqalpog'istonda tajribaga ega mahalliy quruvchilar kam; ba'zan mintaqadan tashqaridagi firmalar etarli darajada mahalliy moslashuvni keltirib chiqarmaydi. Bu shuningdek, bandlikni kechiktirishi mumkin (masalan, agar qayta ishlash kerak bo'lsa).

Ijtimoiy uy-joy eng muhtojlarga yordam berishga qaratilgan, ammo haqiqiy ajratmalar maqsadlardan chetga chiqishi mumkin. Yoshlar turar joyi misolida 296 oila ajratilgan uy-joydan voz kechgan, ariza beruvchining ehtiyojlari va loyiha dizayni yoki joylashuvi o'rtasidagi nomuvofiqlikni taklif qilish. Qoraqalpog'istonda norasmiy ma'lumotlarga ko'ra, kam ta'minlangan oilalar uchun mo'ljallangan ba'zi kvartiralar norasmiy kelishuvlar orqali yaxshi ta'minlanganlar bilan tugaydi. Boshqa viloyatlarda ham mahalliy amaldorlar tanish-bilishlarga xayrixohlik qilganda, xuddi shunday "noto'g'ri taqsimlash" kuzatilgan. Qoraqalpog'istonda aholining zaif qatlamlari (nogironlar, qariyalar) uchun kvotalar mavjud bo'lsa-da, ularga rioya qilishni ta'minlash qiyin. Misol uchun, agar nogiron oila imtiyozli uy-joy olish uchun navbat ro'yxatida bo'lsa, ular umumiy tanqislik tufayli ko'p yillar kutishlari mumkin.

Cheklangan va notekis moliyalashtirish. Moliyaviy tanqisliklar davom etmoqda. OTBning 2025 yildagi tahlili shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi barcha 21 ta parchalangan uy-joy dasturlarini hozirgi holatida davom ettirish soliq to'lovchilarga besh yil davomida 2 milliard dollarga tushadi¹⁴, bu esa samarasizlikni nazarda tutadi. Aksariyat dasturlar markaziy subsidiyalar yoki kredit kafolatlariga tayanadi. Qoraqalpog'istonning o'z byudjeti boshqa viloyatlarga qaraganda ancha kam;

¹² <https://lex.uz/docs/-4971505?ONDATE=28.08.2020%2000#:~:text=Vazirlar%20Mahkamasining%20tegishli%20qarorlari%20va,joylardan>

¹³ <https://documents1.worldbank.org/curated/en/866501562572675697/pdf/Uzbekistan-Toward-a-New-Economy-Country-Economic-Update.pdf#:~:text=,agriculture%2C%20energy%20efficiency%2C%20and>

¹⁴ <https://development.asia/case-study/expanding-access-housing-uzbekistan-through-market-reforms#:~:text=If%20the%20government%20continued%20with,5%20years%2C%20according%20to%20ADB>

ko‘pincha maqsadli transferlarga bog‘liq. 2022-yildagi ijtimoiy tartibsizliklardan so‘ng markaziy hukumat Qoraqalpog‘istonga qo‘shimcha yordam ajratdi (ish bilan ta‘minlash, sog‘liqni saqlash, shu jumladan, ba‘zi uy-joylar uchun), lekin uzoq muddatli moliyalashtirish cheklanganligicha qolmoqda. Arzon byudjet yillarida uy-joy loyihalari (ayniqsa, yangi dasturlar) qisqartirilib, tugallanmagan o‘zgarishlarga olib keladi. Aksincha, Toshkent kabi boy hududlar uy-joy qurish loyihalari uchun ko‘proq mahalliy daromad olishi mumkin.

Taklif etilayotgan yechimlar va ilg‘or tajribalar: Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun quyidagi yondashuvlar xalqaro va mintaqaviy saboqlarga tayanadi:

Boshqaruvni soddalashtirish va muvofiqlashtirishni yaxshilash. O‘zbekiston OTB tavsiyasiga ko‘ra, bir-birini takrorlaydigan uy-joy sxemalarini yagona asosda birlashtirishi kerak¹⁵. Bu takrorlash va kechikishlarni kamaytiradi. Qoraqalpog‘iston uchun subsidiyalar olish uchun yagona agentlik yoki “bir darcha”ni tashkil etish yordam berishi mumkin. Soddalashtirilgan raqamli ilovalar va kuzatuv tizimlari (O‘zbekistonning ayrim hududlarida sinovdan o‘tkazilganidek) shaffoflikni oshiradi. Hukumatning o‘z islohotlari (masalan, 21 ta dasturni bir nechta maqsadli sxemalarga qisqartirish)) mahalliy darajada qo‘llanilishi kerak. Qurilish bosqichlari uchun aniq, vaqt bilan bog‘liq jadvallar (bajarilmaganlik uchun jarimalar bilan) loyihalarni tugatishga yordam beradi.

Imtiyozlar maqsadlilikini oshirish. Moldova va Ukrainadan olingan saboqlar subsidiyalarni eng muhtojlarga *diqqat bilan yo‘naltirishning* ahamiyatini ko‘rsatadi. OTB sharhi shuni ko‘rsatadiki, subsidiyalar *kam daromadli uy xo‘jaliklari uchun ko‘proq* bo‘lishi va regressiv imtiyozlar isloh qilinishi kerak. Qoraqalpog‘iston qat‘iy muvofiqlik mezonlarini (masalan, vositalarni sinovdan o‘tkazish) qabul qilishi va guruhlariga mo‘ljallangan (nogiron, ko‘p bolali oilalar) ustuvorligini belgilashi mumkin. Ukraina IDP islohoti - bu nisbatan yaxshi ta‘minlangan uy xo‘jaliklariga yordamni qisqartirdi- ko‘proq maqsadli va isrofgarchilikni kamaytirishning kelishuvini ko‘rsatadi. Amalda, mahalliy amaldorlar noto‘g‘ri taqsimlanishining oldini olish uchun arizachilarning daromadlari/aktivlarini tekshirishlari kerak.

Qurilish sifatini nazorat qilishni yaxshilash. Standartlashtirilgan qurilish me‘yorlarini joriy etish va mustaqil tekshiruvlar mustahkam turar joyni ta‘minlashi mumkin. Xalqaro hamkorlar (masalan, OTB, BMT-Habitat) tabiiy ofatlarga chidamli va iqlimga mos loyihalashda texnik yordam taklif qiladi. Misol uchun, Shveytsariya yordami bilan ishlab chiqilgan Gruziyaning ijtimoiy uy-joy standartlari qat‘iy sifat mezonlarini belgilab berdi. Qoraqalpog‘istondagi loyihalar ham xuddi shunday

¹⁵ <https://development.asia/case-study/expanding-access-housing-uzbekistan-through-market-reforms#:~:text=Strengthening%20the%20policy%2C%20regulatory%2C%20and,and%20regressive%20subsidies%20are%20changed>

rivojlangan standartlarni (yaxshi izolyatsiya, zilzilaga chidamlilik) qabul qilishi mumkin. Mahalliy pudratchilarni o'qitish yoki yirik tenderlar uchun xalqaro sertifikatlashni talab qilish standartlarni oshiradi. Davriy sifat auditi (ehtimol fuqarolik jamiyati nazorati bilan) kamchiliklarni erta aniqlashi mumkin.

Muqobil moliyalashtirish va davlat-xususiy sheriklikni (PPP) safarbar qilish. Cheklangan byudjetlarni to'ldirish uchun Qoraqalpog'iston tashqi mablag'lardan foydalanishi va xususiy sektorning ishtirokini rag'batlantirishi mumkin. "Qishloqda arzon uy-joy" dasturi (OTB) bir modeldir: u kam ta'minlangan oilalarga ipoteka kreditlari beradi, OTB krediti hisobidan moliyalashtiriladi va benefitsiarlar tomonidan qaytariladi. Bunday yondashuvni Qoraqalpog'iston qishloqlari uchun ham qo'llash orqali grantlarga qaramlikni kamaytirish mumkin. Xususiy firmalar davlat kafolati bilan arzon kvartiralar quradigan va boshqaradigan PPP modellari MDHning boshqa mamlakatlarida ham qo'llanilgan va bu yerda sinovdan o'tkazilishi mumkin edi. Masalan, Astana Tayms maqolasida Qozog'istonning 5-10-20 dasturi banklar va ipoteka kreditlarini qayta moliyalash kompaniyasiga tayanishi qayd etilgan – xuddi shunday moliyaviy vositachi O'zbekiston uchun ham ko'rib chiqilishi mumkin.

Energiyani tejaydigan, barqaror dizaynlarni qabul qiling. Qoraqalpog'istonda yuqori energiya narxi kambag'al qatlamlarga og'irlik qilmoqda. Moldovaning yangi "Ijtimoiy uy-joy III" loyihasi energiya samaradorligi va yangilangan qariyalar uylariga urg'u beradi¹⁶. Qoraqalpog'iston ham shunga amal qilishi kerak: yangi uylar va ta'mirlar (masalan, sovet davridagi ko'p qavatli uylar) izolyatsiya va samarali isitishdan foydalanishi kerak. Xalqaro iqlim jamg'armalari (masalan, Yashil iqlim jamg'armasi) iqlimga zaif mintaqada bunday yangilanishlarni birgalikda moliyalashtirishi mumkin.

Jamiyatning ishtiroki va shaffofligi. Xalqaro yordamning eng yaxshi amaliyoti benefitsiarlarni rejalashtirishga jalb qilishni tavsiya qiladi. Misol uchun, Gruziya loyihasi mahalliy ijtimoiy uy-joy ehtiyojlari uchun ustuvorliklarni belgilashda aholini o'z ichiga oladi. Qoraqalpog'iston mahalliy kengashlari uy-joyga bo'lgan ehtiyojni aniqlash uchun jamoatchilik maslahatlarini o'tkazishi mumkin (masalan, tegishli boshpanasiz uy xo'jaliklarini xaritalash). Aniq mezonlar va kutish ro'yxatlarini onlayn nashr qilish ham ijaraga olishni kamaytiradi. Nodavlat notijorat tashkilotlari yoki mahalliy ommaviy axborot vositalari loyiha byudjeti va taraqqiyoti haqidagi monitoring ma'lumotlariga ega bo'lishi, ijrochilarni javobgarlikka tortishi kerak.

Mavjud uy-joylarni bosqichma-bosqich oshirishga ustuvor ahamiyat bering. Moliyaviy cheklovlarni hisobga olgan holda, ba'zida faqat yangilarini qurish o'rniga, hozirgi uylarni yaxshilash samaraliroq bo'lishi mumkin. Qoraqalpog'iston

¹⁶<https://infomarket.md/en/analitics/347329#:~:text=people%20with%20disabilities,2024%20%E2%80%93%20InfoMarket>

qishloqlarida uy-joylarni ta'mirlash, izolyatsiyalash va sanitariya holatini yaxshilash bo'yicha dasturlarni kengaytirish ko'plab ijtimoiy himoyaga muhtoj oilalarning yashash sharoitlarini darhol yaxshilash imkonini beradi. Ushbu dasturlar (ko'pincha energiya samaradorligi bilan bog'liq) O'zbekistonda Jahon banki va BMTTDning boshqa hududlardagi loyihalari tomonidan qo'llab-quvvatlangan; Qoraqalpog'iston adolatli ulush olishi kerak.

Bir so'z bilan aytganda, Qoraqalpog'iston dasturlarni birlashtirish va jarayonlarni raqamlashtirish orqali ma'muriy to'siqlarni kamaytirishi mumkin. Bu Qozog'istonning moliyalashtirish innovatsiyalaridan va Moldovaning donorlar tomonidan ko'lamini kengaytirishdan o'rganishi mumkin. *Maqsadli, yuqori sifatli va energiya tejaydigan* ijtimoiy uy-joylarga xalqaro e'tibor - benefisiarlarning mustahkam tekshiruvi va jamoatchilik ishtiroki - yo'l xaritasini taqdim etadi. Amalga oshirish uchun ham kuchli mahalliy boshqaruv, ham markaziy hukumat va ko'p tomonlama sheriklar tomonidan doimiy yordam talab etiladi.

Yuqorida Qoraqalpog'iston Respublikasida ijtimoiy himoyaga muhtoj aholini uy-joy bilan ta'minlash loyihalarida uchrayotgan muammolar chuqur yoritilgan va ularni bartaraf etish bo'yicha quyidagi umumiy taklif va tavsiyalarni keltiramiz:

1. **“Bir darcha” (one-stop-shop) tizimini joriy etish:** Loyihalashtirish, ariza topshirish, yer ajratish va qurilish ruxsatnomalarini yagona raqamli platforma orqali soddalashtirish. Bu ma'muriy kechikishlarni kamaytiradi va shaffoflikni oshiradi.

2. **Mahalliy quruvchilarni qo'llab-quvvatlash dasturini yo'lga qo'yish:** Qoraqalpog'istonda tajribali pudratchilarning kamligi qurilish sifatiga salbiy ta'sir qilmoqda. Shuning uchun mahalliy firmalarni subsidiya, o'qitish va sertifikatlash orqali rag'batlantirish kerak.

3. **Ijtimoiy uy-joy olish bo'yicha “ehtiyotlar reytingi” tizimini ishlab chiqish:** Ariza beruvchilarni real ehtiyojlari, daromadlari va ijtimoiy holatiga ko'ra avtomatlashtirilgan baholash asosida navbatga qo'yish. Bu noto'g'ri taqsimot va korruptsiyani kamaytiradi.

4. **Qurilish jarayonining mustaqil monitoringini yo'lga qo'yish:** Qurilish sifati ustidan nazoratni kuchaytirish uchun fuqarolik jamiyati va mustaqil ekspertlarni jalb qilgan holda davriy auditlar joriy etish. Audit hisobotlari ochiq e'lon qilinishi shart.

5. **Energiya tejamkor uy-joy loyihalarini ustuvorlashtirish:** Qoraqalpog'istonning sovuq iqlimi va yuqori energiya xarajatlarini hisobga olib, issiqlik izolyatsiyasi va energiya samaradorligini ta'minlovchi qurilish standartlarini joriy etish zarur.

6. **Davlat-xususiy sheriklik (PPP) orqali moliyaviy yukni kamaytirish:** Mahalliy byudjet kamligi sababli xususiy sektor ishtirokini jalb qilish lozim. Misol

uchun, ipoteka kreditlari, subsidiyalangan ko'p kvartirali uylar va boshqaruvni xususiy firmalarga topshirish mexanizmlaridan foydalanish mumkin.

Ushbu taklif va tavsiyalarni amaliyotga qo'llash va yuqorida qayd etilgan muayyan muammolarni hal etish orqali Qoraqalpog'istonning uy-joy qurilishi loyihalari yanada samarali va adolatli bo'lib, pirovardida o'zining ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolariga xavfsizroq, issiqroq va qulayroq uylarni taqdim etishi mumkin.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Qoraqalpog'istonda ijtimoiy uy-joy loyihalarini amalga oshirishda duch kelinayotgan muammolar — byurokratik kechikishlar, qurilish sifati pastligi, noto'g'ri taqsimot, moliyaviy cheklovlar — mintaqaning iqtisodiy-ijtimoiy zaifliklarini yanada chuqurlashtirmoqda. Ayniqsa, uy-joylar haqiqiy muhtojlarga emas, norasmiy yo'llar orqali boshqalarga berilayotgani adolatsizlik va ishonch yo'qolishiga olib kelmoqda. Bu holatlarni bartaraf etish uchun "bir darcha" tizimi, avtomatlashtirilgan ehtiyojlar reytingi, mahalliy quruvchilarni qo'llab-quvvatlash, shaffof monitoring va energiya tejankor dizaynlar kabi chora-tadbirlar zarur. Shuningdek, davlat-xususiy sheriklik, xalqaro moliyaviy institutlar bilan hamkorlik va mahalliy fuqarolarning faolligini oshirish ham barqaror natijalarni ta'minlaydi. Ushbu maqolada taklif etilgan yondashuvlar amaldagi tizimdagi nomuvofiqliklarni bartaraf etib, Qoraqalpog'iston aholisining yashash sharoitlarini yaxshilash, ayniqsa ijtimoiy himoyaga muhtoj qatlamlar uchun adolatli va sifatli turar joy bilan ta'minlashga xizmat qiladi. Bu esa uzoq muddatli ijtimoiy barqarorlik va iqtisodiy rivojlanishga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qoraqalpog'iston Respublikasi Statistika boshqarmasi – *Qurilish ishlari statistikasi* (2020): https://www.qrstat.uz/images/Nashrlar/Press-relizlar/2020/Investitsiyalar_va_qurilish_statistikasi/Qurilish_ishlari/yanvar-uz.pdf
2. Open Data Portal of Uzbekistan (data.egov.uz) – *Uy-joy bilan bog'liq ochiq ma'lumotlar*: <https://data.egov.uz/eng/data/611391f3db32b99538e087a0>
3. Lex.uz – *Vazirlar Mahkamasining qarori* (28.08.2020): <https://lex.uz/docs/-4971505?ONDATE=28.08.2020>
4. United Nations – Uzbekistan Voluntary National Review (VNR), 2020: https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/26381VNR_2020_Uzbekistan_Report_Russian.pdf
5. World Bank – *Uzbekistan: Toward a New Economy – Country Economic Update*: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/866501562572675697/pdf/Uzbekistan->

[Toward-a-New-Economy-Country-Economic-Update.pdf#:~:text=,agriculture%2C%20energy%20efficiency%2C%20and](#)

6. Xasanovich, H. A., & Axadjon o'g'li, A. A. ISLOMIY INVESTITSIIYA FONDRLARI VA ULARNI BOSHQARISH.

7. Rashidovich, X. M., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ISLOM MOLIYASIDA RISKNI MINIMALLASHTIRISH. *"ISLOM INVESTITSIIYA MAHSULOTLARI: XUSUSIYATLARI VA*, (8-1), 122.

8. Xusanovich, A. O., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). IV-YO 'NALISH: ISLOM MOLIYASIDA FAOLIYAT KO'RSATUVCHI MUTAXASSISLAR TAYYORLASH: OLIY TA'LIM MUASSASALARI BILAN ILMIY HAMKORLIK ISLOM MOLIYASIDA FAOLIYAT KO'RSATUVCHI MUTAXASSISLAR TAYYORLASH. *"ISLOM INVESTITSIIYA MAHSULOTLARI: XUSUSIYATLARI VA*, 109.

9. Axadjon o'g'li, A. A., & Murotovich, M. F. (2023). RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA RAQAMLI IQTISODIYOT SIYOSATI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 294-298.

10. Murotovich, M. F., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). TA'LIMDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING ROLI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 237-240.

11. Axadjon o'g'li, A. A. (2024). MAMLAKAT IQTISODIYOTINING O 'SISHIDA FDI NING ROLI. *University Research Base*, 691-694.

12. Axadjon o'g'li, A. A., & Murotovich, M. F. (2024). O 'ZBEKISTON KELAJAGINI SHAKLLANTIRISHDA JSTNING HAL QILUVCHI ROLI: MINTAQALAR BO 'YICHA BARQAROR VA INKLYUZIV RIVOJLANISH. *University Research Base*, 498-502.

13. Mulaydinov, F. (2024). Application, place and future of digital technologies in the educational system. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.

14. Jumanova, S. (2024). Analysis of PISA test results in Uzbekistan and prospects of preparing primary education students for PISA test. *Nordik ilmiy-amaliy elektron jurnali*.

15. Axadjon o'g'li, A. A., & Tursunboy o'g'li, N. J. (2023). SANOATNING YAIMGA TA'SIRINI BAHOLASH. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 290-293.

16. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISHDAGI O 'RNI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 271-273.

17. Axadjon o'g'li, A. A. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARINING MUAMMOLARI VA YECHIMLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 333-338.

18. Xusanovich, A. O. (2023). MALAYZIYADA ISLOMIY MOLIYA, TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIIYALAR VA IQTISODIY RIVOJLANISH O'RTASIDAGI MUNOSABATLARNING EKONOMETRIK

TAHLILI ASOSIDA O'ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 60-64.

19. Ikromjonovna, J. S., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'ZBEKISTONDA PISA TESTI NATIJALARI VA BOSHLANG 'ICH TA'LIM O 'QUVCHILARINI BU TESTGA TAYYORLASH ISTIQBOLLARI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 9, 159-162.

20. Turanboyev, B., & Abdullayev, A. (2023). DAVLAT, KORXONA VA TASHKILOTLAR BYUDJETINI TO 'G 'RI TAQSIMLASH TENDENSIYALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(4), 304-309.

21. Azamjon o'g'li, U. A., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). Sun'iy intellekt va raqamli iqtisodiyot rivojlanishi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 73-75.

22. Ahrorjon, A., & Gafurov, X. (2023). IQTISODIY SIYOSATNING RIVOJLANISHIDA FISKAL VA PUL-KREDIT SIYOSATI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 310-313.

23. Otto, M., & Thornton, J. (2023). CHATGPTNING IQTISODIYOTGA TA'SIRI: SUN'IY INTELLEKTNING KASBIY MEHNAT BOZORIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 7, 65-71.

24. Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). ISLAMIC FINANCE PROBLEMS AND SOLUTIONS: Study guide. *AMAZON PUBLICATION ISBN-13: 9798863282282*, 1, 200.

25. Axrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). TA'LIM SIFATI OSHISHIDA JSTNING O 'RNI. *YANGI O 'ZBEKISTONDA IJTIMOY-INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(1), 113-118.

26. Tursunboy o'g'li, N. J., & Axadjon o'g'li, A. A. (2023). O 'zbekistonning jahon savdo tashkilotiga a'zo bo 'lish uchun uzoq yo 'li va xitoy tajribasi. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 1, 43-47.

27. Акабирходжаева, Д. Р., & Абдуллаев, А. А. (2024). ВЛИЯНИЕ СОВРЕМЕННЫХ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ НА РАЗВИТИЕ МИРОВОГО ФИНАНСОВОГО РЫНКА. *Экономика и социум*, (11-1 (126)), 729-739.

28. Akabirxodjayeva, D., & Abdullayev, A. (2024). TEXNOLOGIK INNOVATSIYALARNING JAHON MOLIYA BOZORINING RIVOJLANISHIGA TA'SIRI. *QO 'QON UNIVERSITETI XABARNOMASI*, 13, 89-96.

29. Akhrorjon, A., & Oybek, A. (2023). SUN'IY INTELLEKT (AI) VA ISLOM MOLIYASI. *Qo 'qon universiteti xabarnomasi*, 188-190.

30. Turanboyev, B., Abdupattayev, A., & Abdullaev, A. (2023). INFLYATSIYANING QIMMATLI QOG'OZLAR DAROMADIGA TA'SIRI. *Yosh tadqiqot Jurnali*, 2(2), 88-100.

31. Akhmadjonov, O. X. (2023). ISLOM BANK TIZIMI UCHUN SHARTNOMA HUQUQI VA ASOSIY TAMOYILLARI. *Educational Research in Universal Sciences*, 2(5), 600-613.

32. Keldiboyeva, Z. M. Q., & Abdullaev, A. A. O. G. L. (2022). Inklyuziv ta'limga bo'lgan ehtiyojlar va sabablar, inklyuziv ta'limga jalb qilish. *Science and Education*, 3(11), 704-711.
33. Akhrorjon, A., & Maxliyoxon, O. (2024). IMPACT, RESULTS AND CONSEQUENCES OF WTO ACCESSION ON THE EDUCATION SYSTEM. *International Multidisciplinary Journal of Universal Scientific Prospectives*, 2(1), 6-15.
34. Abdullaev, A., & Odilova, M. (2024). The Role of WTO in Improving the Quality of Education. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 3(1), 140-148.
35. Akhrorjon, A. (2022). Reasons, problems and consequences for the accession of the Uzbek ecanomy to the WTO. In *International scientific conference" Topical issues of the economy in modern*.
36. Axadjon o'g'li, A. A., & Sabirovna, G. G. (2025). JSTGA A'ZO BO 'LISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI. *ZAMIN ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI*, 1(5), 101-108.